

İLKÖĞRETİM SEKİZİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN KARAR VERME STRATEJİLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Arzu GÜLBAHÇE ¹, Aslı KARTOL ²

Özet

Bu araştırmanın amacı ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin karar verme stratejilerinin cinsiyet ve okul türü değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemektir. Araştırma grubunu 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Erzurum ilinde öğrenim görmekte olan 114'ü kız, 170'i erkek olmak üzere 284 8.sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Ergenlerde Karar Verme Ölçeği (EKVÖ)" Çolakkadıoğlu (2003) kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde SPSS 17.0 programı ile ilişkisiz örneklem için t testi tek yönlü ANOVA analiz yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda erkeklerin kızlara göre "sorumluluktan kaçma" alt boyutunda anlamlı bir fark bulunurken; özsaygı, ihtiyatlı seçicilik, umursamazlık ve panik alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Araştırmanın diğer bir sonucunda; özel okulda okuyan öğrencilerin " özsaygı" alt boyutunda devlet okulunda okuyan öğrencilere göre anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmüştür. Yine karar verme stratejileri ölçeklerinin diğer alt ölçekleri olan ihtiyatlı seçicilik, umursamazlık, panik ve sorumluluktan kaçma ölçeklerinde okul türü değişkeni açısından anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmüştür.

Anahtar Sözükleler: Karar verme, karar verme stratejileri, ergen

¹ Yrd. Doç. Dr., Erzurum Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü, arzugulbahce@atauni.edu.tr

² Doktora Öğrencisi, Uzman Psikolojik Danışman, Erzurum Sabancı Ortaokulu, aslikartol@gmail.com

THE INVESTIGATION OF 8TH GRADE STUDENT'S DECISION MAKING STRATEGIES IN TERMS OF SOME VARIABLES

Abstract

The purpose of this study is analyze whether decision making strategies of 8th grade students show any kind of difference regarding their gender and school type. The study group consist of 284 8th students 114 are whom are girls, 170 are whom who are studying in Erzurum in 2014-2015 education year. The datas are collected with “ The Adolescent Decision Making Questionnaire” Çolakkadıoğlu (2003). For the analysis of this study , t test for independent samples and one-way ANOVA analysis was used with the SPSS 17.0 programme. As a result of research ; While according to the boys of girls, “escape from responsibility” sub-dimension a significant difference was found; there was no difference regarding gender according to the sub-dimensions of “self-esteem” , “ cautious selectivity” , “panic” and “ unconcern”. Another result of the study; the students who are studying at private school ,the sub-dimension “self-esteem”, there is a significant difference according to public school. Also there is no significant difference according to school type in the sub-dimensions of decision making strategies which are “cautious selectivity”, “escape from responsibility”, “panic” and “unconcern” .

Key Words: *Decision Making, Decision Making Strategies, Adolescent*

GİRİŞ

Günlük hayatımızın en önemli becerilerinden biri karar verme becerisidir. Farkında olarak ya da olmayarak gün içinde birçok karar verme durumuyla karşı karşıya kalmaktayız. Verdiğimiz bu kararların kimi çok önemli sonuçları olan; kimileri ise hayat akışına bırakılan sıradan kararlardır. Bu kararların bazıları bireye mutluluk getirirken; bazılarının ise bireye olumsuz getirileri olabilmektedir. O yüzden sağlıklı karar verebilmek, kişinin hayatından doyum alması; istediklerini elde etmesi yani mutlu olabilmesinde çok önemli bir beceridir. Nitekim Sinangil (1992) karar vermenin yaş, din, dil, ırk gözetmeksizin bireylerin günlük faaliyetleri arasındaki önemini vurgulamıştır. Ayrıca isabetli bir kararın bireyin hayatında olumlu değişiklikler meydana getirdiği; yanlış verilen bir kararın ise bireyin hayatında derin izler bırakacak ciddi zararlara yol açabileceğinden bahsetmiştir.

Birçok araştırmacı karar vermeyi genel olarak birçok seçenek arasından en uygun olanı seçmek olarak tanımlamışlardır (Adair, 2005; Zunker, 1998; Byrnes, 1998; Furby ve Marom, 1990; Eldeklioğlu, 1996; Güçray, 1998). Karar verme sürecini araştırma ve kurumsallaştırma çalışmalarına ekonomist ve matematikçilere ek olarak filozoflar ve psikologların katılmasıyla birlikte bu kavram disiplinlerarası bir konu olmaya başlamıştır (Kaçar, 2008). Bilişsel psikologlar yaklaşık 30 yıldır insanların performanslarındaki güç ve zayıflıklarını açığa çıkarmak için karar verme üzerine çalışmışlardır (Baron, 1991). Byrnes (1998) insan belleğinin sınırlarının karar verme sürecinde etkili olduğunu vurgulamıştır. Yine Eldeklioğlu (1996), Kuzgun (1992) ve Köksal (2003) karar verme sürecinin bilişsel bir süreç olduğunu; sağlıklı ve çözümleme yapılması gereken bir konuda araştırma yapmayı yeterince seçenekleri incelemeyen ise kişinin vereceği kararın hızlı ve içtepkisel olacağını vurgulamaktadırlar. Güçray (1998) da karar vermenin bilişsel bir süreç olduğunu ve karar vermenin bir ihtiyaç durumunda bu ihtiyacı gidermek amacıyla mevcut seçeneklerden en uygun olanın seçilmesi olduğunu söylemiştir. Kişinin birçok seçenekten birine yönelmesi bilişsel bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır. Bu süreç bilgi edinme, sınıflama, önem sırasına koyma gibi bilişsel bir sırayı izlemektedir. (Mann, Harmoni ve Power , 1989). Kuzgun'a göre karar verme davranışının ortaya çıkmasındaki en önemli üç unsur şu şekildedir: karar verme gereksinimini ortaya çıkaran bir seçme sorununun varlığı ve bu sorunun birey tarafından hissedilmesi, güçlüğü giderecek birden fazla seçeneğin bulunması, bireyin seçeneklerden birine yönelme özgürlüğüne sahip olmasıdır (Kuzgun 2005:10). Başarılı karar verme sürecinin öğeleri şu şekilde sıralanabilir: a) problemi tanımlamak, b) hedefleri ve değerleri belirlemek, c) çözüm alternatifleri üretmek, d) her alternatifin olası sonuçlarıyla ilgili olabildiğince çok bilgi toplamak, d) sağlıklı karar vermeyi engelleyen psikolojik faktörlerin farkına varmak, e) çözüm alternatiflerini

kabullenmek, h) seçimi uygulamak (Channing, 2000; akt: Erözkan, 2011).

Etkili ve sağlıklı karar verebilme becerisinin kazandırılması, psikolojik danışma hizmetlerinde önemi olan bir konudur. Doğumdan ölüme kadar çeşitli konularda kararlar verir ve sonuçlarını yaşarız. Bazı dönemlerde karar verme durumu daha da zorlaşmaktadır. Bu dönemlerin en önemlilerinden biri ergenlik dönemidir. Fırtınalı ve stresli olan ergenlik döneminde gençler fiziksel ve duygusal olarak değişime uğramakta ve psikolojik olarak birçok problemle baş etmek zorunda kalmaktadırlar. Yine Yavuzer (2005) “ergen” sözcüğünün yapısı gereği bir durumu değil bir süreci belirttiğini söyleyerek; bu dönemin ani bir değişme ve gelişme dönemi olduğunu vurgulamıştır. Bu açıdan bakıldığında bu kadar ani değişimin yaşandığı bu süreçte kişinin sağlıklı karar verebilmesi zorlaşmakta; bu da ergenin olumsuz sonuçlarla karşılaşmasına yol açmaktadır. Bu yüzden arkadaş, meslek seçimi gibi önemli kararların bulunduğu bu dönemde bireye etkili karar verebilme yetisi konusunda yeterlik kazandırmak oldukça önemlidir. (Brown ve Mann, 1990: 29; Mann, Harmoni ve Power,1989: 265). Ergenlik döneminde ergenin sağlıklı karar vermesini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Karar verme sürecinde birey kendisine en çok fayda sağlayacak durumu göz önünde bulundurarak bir karar vermektedir. Furby (1990) bu dönemle ilgili şöyle bir örnekten bahsetmiştir; ergen birey sigara içip içmemek konusunda bir karar verirken sigara içmenin sağlığa zararlı olduğu için içmemelidir ancak; sigara içmezse akranları tarafından dışlanması da birey için kötü bir sonuç olacaktır. Bu yüzden ki ergen ile yetişkinin karar verme süreci ve verilecek kararı değerlendirme süreci birbirinden farklıdır. Hammond , Keeney ve Raiffa (1998: 2) verilecek zor bir kararın bireyde kaygı, kuşku, hata, pişmanlık, utanç gibi duyguların altına soktuğunu; bu durumun mantıksız ve hatalı bir karar verme olasılığını daha fazla arttırdığını vurgulamıştır.

Karar verme ile ilgili ülkemizde yapılan çalışmalar incelendiğinde karar verme ile; ana-baba tutumları (Eldeklioğlu, 1996), ego durumları (Kaçar, 2008; Bacanlı, 2012), akran baskı düzeyi (Torun, 2007), kariyer gelişimi (Yayla ve Bacanlı, 2011), algılanan sosyal destek ve atılganlık (Güçray, 1998), empati becerileri (Alver, 2005), kontrol odağı (Çoban ve Hamamcı, 2006; Çolakkadıoğlu, 2011), özsaygı ve problem çözme (Güçray, 2001), sınav kaygısı (Bacanlı ve Sürücü, 2006), mesleki olgunluk (Birol ve Akıntuğ, 2011), duygusal zeka (Köksal, 2003), bağlanma stilleri (Erözkan, 2011) arasındaki ilişkilere bakılan araştırmalardan bazılarıdır. Karar verme ile ilgili yurtdışında yapılan bazı çalışmalara bakıldığında; karar verme ile yaş farklılıkları Johnson (1990), mesleki olgunluk Blustein (1987), aile yapısı Brown ve Mann (1990), benlik kavramı Burnet (1991), kariyer kararları (Gati, Osipow ve Givon ,1995; Gloria ve Hird, 1999), ebeveyn stilleri Bednar ve Fisher (2003) arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara rastlanmaktadır.

Yine karar verme stratejilerinin cinsiyete göre ilişkisini inceleyen bazı araştırmalarda; Kuzgun (1992) karar stratejileri ölçeğini geliştirdiği

araştırmasında; kızların kararsız, mantıklı ve bağımlı karar stratejilerinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu; Tiryaki (1997), kızların içtepkisel karar stratejilerini erkeklerden daha yüksek olduğunu bulmuştur. Güçray (1998) ilgisizlik ve kaçınma karar stillerinin kızlara göre daha yüksek olduğunu saptamıştır. Başka bir araştırma da cinsiyet açısından kızların mantıklı karar verme stratejilerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Deniz, 2002; Köksal, 2003; Yiğit, 2005). Candangil ve Ceyhan (2006) erkeklerin karar vermede özsaygı düzeylerinin kızlardan yüksek; kızların ise karar vermede stres düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkarmışlardır. Can (2009) karar verme stillerinden özsaygı, kaçınan ve erteleyici karar stillerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını; “panik” alt boyutunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek ortalama puana sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bilindiği üzere ülkemizde 8. sınıf öğrencileri için TEOG sınav sistemiyle, öğrenciler kendilerine uygun olan liseleri seçmek için bu sınava tabi tutulmaktadır. Ortaöğretime geçişte bu sınavın önemi 8. sınıflar için oldukça büyüktür. Ancak öğrenciler hem ergenlik sorunlarıyla hem de okulun, ailenin sınav beklentileri ve yüksek baskısı altında kalmaktadırlar. Bir yandan okul, dersane ve kurslarla yoğun bir çalışma temposu; diğer yandan yaş itibarı ile ergenlik dönemini kapsayan bu dönemde arkadaş ilişkilerinin öneminin daha fazla artması ve buna bağlı olarak arkadaşlarıyla ilişkilerini yönetebilme durumu ile karşı karşıya kalan ergen ,özellikle zihinen oldukça sıkıntılı bir süreç geçirmektedir. Bu açıdan ergenin bu önemli döneminde arkadaş ilişkileri, daha da önemlisi bir üst kurum seçebilmesi ve mesleki olarak ilk adımını en doğru şekilde atıp sağlıklı karar verebilmesi için karar verme becerisine sahip olması gerekmektedir (Bacanlı, 2006). Ergen için 8. sınıf adeta bir kilit nokta olduğundan, sağlıklı ve etkili karar verme bilgi ve becerisine, uygun karar verme stiline sahip olması gerekmektedir. (Bacanlı, 2006; Lewis, 1981, Kuzgun, 2006). Yine Luecke (2008) alınacak yanlış kararların maliyetinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu yüzden yapılan bu çalışmayla 8. sınıfta okuyan öğrencilerin cinsiyet ve okul türleri (özel ve devlet) ile karar verme stilleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığına bakılmak istenmiştir.

YÖNTEM

Araştırma Grubu

Araştırma 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Erzurum il merkezinde bulunan biri devlet ve biri özel olmak üzere iki ortaokulun 8.sınıfında öğrenim gören toplam 284 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Öğrencilerin 114' ü (% 40, 1) kız, 170'i (%59, 8) ise erkektir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Ergenlerde Karar Verme Ölçeği (EKVÖ) kullanılmış; ayrıca öğrencilerin cinsiyet ve okul türü değişkenleri ile ilgili bilgiler alınmıştır.

Ergenlerde Karar Verme Ölçeği

Ergenler İçin Mantıkdışı İnançlar Ölçeği Mann, Harmoni ve Power (1989) tarafından karar vermede özsaygı ve karar verme stillerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek iki bölümden ve beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekteki toplam madde sayısı otuzdur. Bu iki bölümden biri Karar Vermede Özsaygı diğer bölüm ise Karar Vermede Başa Çıkma Stilllerinden oluşmaktadır. Alt boyutları ise; “özsaygı”, “ihtiyatlı seçicilik”, “panik”, “umursamazlık” ve “sorumluluktan kaçma” alt ölçekleridir. Ölçek dörtlü likert tipi olup “Benim için her zaman doğru” 3 puan, “Benim için sık sık doğru” 2 puan, “ Benim için bazen doğru” 1 puan ve “Benim için hiçbir zaman doğru değil” 0 puan şeklinde derecelendirilmektedir. Bu ölçeğin Türkçe’ye uyarlama çalışmaları 2003 yılında Çolakkadioğlu tarafından yapılmıştır. Ölçeğin geçerliğini sınamak amacıyla yapı geçerliği ve ölçütlere dayalı geçerlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları alt boyutlara göre ; özsaygı alt boyutu .79, ihtiyatlı seçicilik alt boyutu .78, panik alt boyutu .77, umursamazlık alt boyutu .73 ve sorumluluktan kaçma alt boyutu .65 olarak bulunmuştur. Test tekrar test yöntemiyle bulunan güvenilirlik katsayıları ise; özsaygı alt boyutu için .80, ihtiyatlı seçicilik alt boyutu için .81, panik alt boyutu için .82, umursamazlık alt boyutu için .86 ve sorumluluktan kaçma alt boyutu için ise .80 olarak bulunmuştur. (Çolakkadioğlu ve Güçray, 2007) Ayrıca Çolakkadioğlu 2012 yılında Ergenlerde Karar Verme Ölçeğinin Ortaöğretim Öğrencileri İçin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması başlığı altında bu ölçeğin 13- 15 yaş aralığı dışında ortaöğretim öğrencileri için de kullanılabileceğini araştırması sonucunda desteklemiştir.

Verilerin Analizi

Ergenlerde Karar Verme Ölçeği ile toplanan verilerin analizinde SPSS 17.0 programı kullanılmıştır. Araştırmada ele alınan değişkenlerin bağımsız değişken sayısı iki olan değişkenlere göre ortalamalar arasındaki farkların önem kontrolünü belirlemek amacıyla bağımsız gruplarda t testi (Independent-Samples T Test) kullanılmıştır. Veri analizlerinde anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır (Büyüköztürk, 2002).

BULGULAR

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre karar verme stratejileri alt boyutları olan özsaygı, ihtiyatlı seçicilik, umursamazlık, panik ve sorumluluktan kaçma alt boyutları puan ortalamaları açısından fark olup olmadığı t testi yapılarak sınanmış ve bulgulara tablo 1’ de yer verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Karar Verme Stratejileri Alt Boyutları Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

Karar Vermenin Alt Boyutları	cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Özsaygı	kız	114	11.57	3.17	-.89	.38**
	erkek	170	11.94	3.57		
İhtiyatlı Seçicilik	kız	114	13.18	3.21	-1.19	.85**
	erkek	170	13,25	3.37		
Umursamazlık	kız	114	3.81	2.38	-.42	.68**
	erkek	170	3.94	2.56		
Panik	kız	114	7.24	3.67	-.56	.58**
	erkek	170	7.51	4.08		
Sorumluluktan kaçma	kız	114	3.28	2.61	-3.5	.001*
	erkek	170	4.51	3.10		

* $p < .05$

** $p > .05$

Tablo1 incelendiğinde öğrencilerin karar verme stratejileri alt ölçekleri olan özsaygı ($t = -.89$), ihtiyatlı seçicilik ($t = -.19$, $p > .05$), umursamazlık ($t = -.42$, $p > .05$), panik ($t = -.56$, $p > .05$) ile cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı; sorumluluktan kaçma ($t = -3.5$, $p < .05$) alt ölçeğinde ise cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Erkek öğrencilerin sorumluluktan kaçma alt ölçeği puan ortalamasının (4.51) , kız öğrencilerin puan ortalamasından (3.28) anlamlı bir düzeyde yüksek olduğu analiz sonucunda ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin okul türüne göre karar verme stratejileri alt boyutları olan özsaygı, ihtiyatlı seçicilik, umursamazlık, panik ve sorumluluktan kaçma alt boyutları puan ortalamaları açısından fark olup olmadığı da t testi yapılarak sınınmış ve bulgulara tablo 2 'de yer verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Okul Türüne Göre Karar Verme Stratejileri Alt Boyutları Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

Karar Vermenin Alt Boyutları	Okul türü	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Özsaygı	devlet	230	11,58	3,45	-2.2	.02*
	özel	54	12,72	3,14		
İhtiyatlı Seçicilik	devlet	230	13,16	3,34	-.62	.53**
	özel	54	13,48	3,14		
Umursamazlık	devlet	230	3,98	2,54	1.2	.20**
	özel	54	3,50	2,24		
Panik	devlet	230	7,58	3,92	1.5	.11**
	özel	54	6,64	3,88		
Sorumluluktan kaçma	devlet	230	4,14	2,91	1.4	.15**
	özel	54	3,50	3,20		

* $p < .05$

** $p > .05$

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin okul türüne göre karar verme stratejileri alt ölçekleri olan ihtiyatlı seçicilik ($t = -.62$, $p > .05$), umursamazlık ($t = 1.2$, $p > .05$), panik ($t = 1.5$, $p > .05$) ve sorumluluktan kaçma ($t = 1.4$, $p > .05$) ile okul türüne göre anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı; özsaygı ($t = -2.2$, $p < .05$) alt ölçeğinde okul türüne göre anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Özel okulda okuyan öğrencilerin özsaygı puan ortalamasının (12.72), devlet okulunda okuyan öğrencilerin puan ortalamasından (11.58) anlamlı bir düzeyde yüksek olduğu analiz sonucunda ortaya çıkmıştır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada 8. Sınıf öğrencilerinin karar verme stratejilerinin cinsiyet ve okul türüne göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda erkek öğrencilerin karar verme stratejilerinden “sorumluluktan kaçma” boyutunda ortalama puanların kız öğrencilere göre anlamlı bir düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Karar verme stratejilerinden “özsaygı”, “ihtiyatlı seçicilik”, “umursamazlık” ve “panik” alt boyutlarında ise cinsiyet açısından anlamlı bir farklılaşma olmadığı belirlenmiştir.

Okul türü değişkenine göre ise özel okulda okuyan öğrencilerin karar verme stratejilerinden “özsaygı” boyutunda ortalama puanların devlet okulunda okuyan öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Karar verme stratejilerinden “ihtiyatlı seçicilik”, “umursamazlık” “panik” ve “sorumluluktan kaçma” alt boyutlarında ise okul türü açısından anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı bulgusu elde edilmiştir.

Karar stratejileri yönünden cinsiyetler arasında bir farklılaşmanın olduğu konusunda birçok araştırma bulgusuna rastlanmaktadır. Araştırmamızın ilk bulgusu olan erkeklerin sorumluluktan kaçma stratejisi ortalama puanının kızlara göre daha yüksek olduğu bulgusunu, Bacanlı ve Sürücü'nün (2006) sınav kaygısı ve karar verme stratejileri arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmada elde ettikleri bulgu desteklemektedir. Bu durum cinsiyet rolleri açısından erkeklerin yapı gereği sorumluluktan kaçma eğilimlerinin daha fazla olduğu; kızların erkeklere oranla daha hassas, ince düşünceli ve sorumluluk üstlenen bir yapıya sahip olmalarından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. Yine diğer boyutlarda bir farklılaşmanın olmaması; 8. sınıfta okuyan kız ve erkek öğrencilerin bu süreçte benzer sorunlarla baş etmek zorunda kalmaları ve ders çalışma yoğunluklarından dolayı baş etme yöntemlerinin de benzer olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Nitekim karar verme stratejilerin de cinsiyet açısından farklılaşmanın olmadığını gösteren araştırmalar da mevcuttur (Sinangil, 1993; Tiryaki, 1997; Alver, 2003; Yiğit, 2005; Çolakkadıoğlu, 2010). Ayrıca Levis (1981) erkeklerin kızlardan daha içtepkisel karar verdiklerini dile getirmiş; Wilks ve Orth (1991) ise bağımlı karar stratejisinin cinsiyete göre farklılaşmadığı bulgusunu elde etmiştir (Kaçar, 2008).

Araştırmanın diğer bir bulgusu da özel okulda okuyan öğrencilerin karar stratejilerinden “özsaygı” alt boyutundaki ortalama puanın devlet okuluna göre anlamlı derecede yüksek olduğu bulgusudur. Bu araştırma bulgusunu destekleyen bir araştırmaya rastlanmasada; Kaçar(2008) devlet okuluna giden öğrencilerin mantıklı karar stratejilerinin özel okula giden öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulgusunu araştırması sonucunda elde etmiştir. Torun (2007) Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin içtepkisel karar stratejilerini meslek lisesinde okuyan öğrencilerden daha fazla kullandığını ; meslek lisesinde okuyan öğrencilerin ise mantıklı karar stratejisini diğer liselere göre daha az kullandıkları bulgusunu elde etmiştir. Güçray (1998) Anadolu ve fen lisesinde okuyan öğrencilerin uyumsuz karar verme stillerini genel liselere göre daha fazla kullandıklarını araştırması sonucunda elde etmiştir. Bu durum özel okulda okuyan öğrencilerin sosyoekonomik düzeylerinin devlet okullarında okuyan öğrencilere oranla daha yüksek olması; yine anne babanın eğitim düzeyinin yüksek olması; sınav sonucunda Anadolu lisesi olmazsa da, bir özel okula gönderilecekleri güvencesiyle özel okulda okuyan öğrencilerin özsayıgılarının devlet okulunda okuyanlara göre daha yüksek olmasına sebep olabilir. Fakat okul türü olmasa da okul türüyle bağlantılı olarak algılanan sosyoekonomik düzey ya da ailenin aylık gelir durumuna göre öğrencilerin karar stratejileri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını gösteren çalışmalarda mevcuttur (Köse, 2002; Köksal, 2003; Yiğit, 2005).

Öğrencilerin 8. sınıfta mesleki hayatlarına önemli bir yön verecek olan TEOG sınavı sonucunda öğrencilerin kayıt yaptırmak istedikleri liseye karar vermelerinde okul idaresi, sınıf ve okul rehber öğretmenlerine önemli görevler

düşmektedir. Öğrencilerin bu süreçte en doğru şekilde bilinçlenmelerini sağlamak ve onların en doğru kararı vermelerinde etkili rehberlik çalışmaları yapmak çok önemlidir. Özellikle okul psikolojik danışmanlarının mesleki yöneltme kapsamında yaptıkları bireysel görüşmeler ve grup çalışmalarında cinsiyet ve okul türü faktörlerini göz önünde bulundurarak çalışmalarına yön vermesi açısından yapılan bu ve benzeri araştırmaların önemli olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada çalışma grubunun sadece 8. sınıf öğrencilerinden oluşması araştırmanın önemli sınırlılığıdır. Yine araştırma Erzurum ili ile sınırlı kalmıştır. Daha sonra yapılacak olan çalışmaların farklı illerde de aha farklı yaş gruplarına uygulanarak araştırma bulguları genellenebilir. Sadece cinsiyet ve okul türü değişkenlerinin ele alındığı bu çalışmada; karar verme stratejileriyle ilişkisi olabilecek farklı demografik özellikler ve farklı değişkenlerle başka araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Adair, J. (2005). Etkili Karar Vermek. Babıali Kültür Yayıncılığı:51.
- Alver, B. (2005). Psikolojik danışma ver rehberlik eğitimi alan öğrencilerin empatik beceri ve karar verme stratejilerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Muğla Üniversitesi. SBE Dergisi. Sayı:14, Bahar.
- Bacanlı, F., Sürücü, M. (2006). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin sınav kaygıları ve karar verme stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Gazi Üniversitesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi . Sayı:45 . 7-35.
- Bacanlı, F. (2012). Karar verme stratejileri ve ego kimlik statüleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Gazi Üniversitesi. Education and Science Vol, 37. Sayı :163
- Baron, J., Brown R. V. (1991). Teaching Decision Making to Adolescents .Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Bednar, E. D., Fisher T. D. (2003). Peer referencing in adolescent decision making as a function of perceived parenting style. Journal of Adolescence. Vol 38(152).
- Biol, C. Akıntuğ, Y. (2011). Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ve karar verme stratejilerine yönelik karşılaştırmalı analiz. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi:41 . 01-12.
- Blustein , D. L. (1987). Decision making styles and vocational maturity : An Alternative Perspective . Journal of Vocational Behavior. 30.
- Brown, J. E., Mann, L. (1990). The relationship between family structure and process variables and adolescent decision making. Journal of Adolescence. Vol 13(1). 25-37
- Burnet, P. C. (1991). Decision making style and self- concept. Australian Psychologist , 26(1) .55-58.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Byrnes, J. P. (1998). The nature and development of decision-making: a self regulation model. USA: Earlbaum Manwah, NJ. Psychology Pres.
- Can, Ö. (2009). Üniversite öğrencilerinin akılcı olmayan inançları ve karar verme stillerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Candangil Özcan S. ve Ceyhan, A. A. (2006). Denetim odakları farklı lise öğrencilerinin bazı kişisel özelliklerine göre karar vermede özsaygı ve stres düzeyleri. Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı :2.
- Channing, L. B. (2000). Decision-Making Skills. Massachusetts.
- Çolakkadıoğlu, O. (2010). Çatışma kuramına dayalı olarak geliştirilen karar verme beceri eğitimi grup uygulamalarının ergenlerin karar verme stillerine etkisi. Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler, Adana.
- Çolakkadıoğlu ,O. Ö., Fulya ; Avcı, R. (2011). Ergenlerde kontrol odağını yordamada karar verme ve problem çözmenin rolü. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 20, Sayı :2 .317-330.
- Çolakkadıoğlu, O. (2012). Ergenlerde karar verme ölçeğinin ortaöğretim öğrencileri için geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Cilt:9 Sayı: 19 387-403.
- Deniz, M. E. (2002). Üniversite öğrencilerinin karar verme stratejileri sosyal beceri düzeylerinin ta- baskın ben durumları ve bazı özlük niteliklerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmesi. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü ,Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı, Konya.
- Eldeklioğlu, J. (1996). Karar stratejileri ile ana baba tutumları arasındaki ilişki . doktora tezi, gazi üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erözkan, A. (2011). Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve karar stratejileri. Uluslar Arası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi. Yıl:2, Sayı:3
- Furby, L., Beyt Marom, R. (1990). Risk Taking in Adolescence: A Decision making perspective. Developmental Review, 12. 1-44.
- Gati , I., Osipow , S. ve Giwon, M. (1995). Gender differences in career decision making : the content and structure of preferences . Journal of Counseling Psychology . Vol 33(4).
- Gloria , A. M., Hird, J. S. (1999). Influences of ethnick and nonethnick variables on the career decision making self efficacy of college students. The Career Development Quarterly . Vol 48(2).
- Güçray, S. (1998). Bazı kişisel değişkenler, algılanan sosyal destek ve atılganlığın karar verme stilleri ile ilişkisi. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. Cilt:2, Sayı:9.
- Güçray, S. (2001). Ergenlerde karar verme davranışlarının özsaygı ve problem çözme becerileri algısı ile ilişkisi. Çukurova.Üniversitesi. Eğitim Fakültesi.
- Hammond, J.S. , Keeney R.L., Raiffa, H. (1998). Karar Verme Sanatı. Beyaz Yayınları:41.
- Johnson, M. S. (1990). Age differences in decision making : a process methodology for examining strategic information processing. Journal of Gerontology . Vol 45(2) .

- Kaçar, B. (2008). Lise öğrencilerinin karar stratejileri ile transaksiyonel analiz ego(ben) durumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Köksal, A. (2003). Ergenlerde duygusal zeka ile karar verme stratejileri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü , Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı , İstanbul.
- Köse, A. (2002). Psikolojik danışma ve rehberlik birinci sınıf öğrencilerinin cinsiyet ve algılanan sosyoekonomik düzey açısından psikolojik ihtiyaçları ve karar verme stratejilerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı , Ankara.
- Kuzgun, Y. (1992). Karar stratejileri ölçeği: geliştirilmesi ve standardizasyonu. VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.
- Kuzgun, Y. Bacanlı, F. (2005). PDR’de Kullanılan Ölçekler. Ankara. Nobel Yayıncılık.
- Kuzgun, Y. (2006). Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı. Ankara: Nobel.
- Lewis, C. (1981). How adolescents approaches decisions: changes over grades seven to twelve and policy implications. Child Development. Stanford University, 52, 538-544.
- Luecke, R. (2008). Karar Almak. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Mann, L., Harmoni, R., Power, C. (1989). Adolescent decision making : the development of competence .Journal of Adolescence. Vol 12(3). 265-278.
- Sinangil Kepir, H. (1992). Yönetici adaylarında karar verme ile kaygı ilişkileri. VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Türk Psikologlar Derneği Yayınları , Ankara.
- Tiryaki, M.G. (1997). Üniversite öğrencilerinin karar verme davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı, Ankara.
- Torun, S. (2007). Akran baskısı düzeyi farklı olan lise öğrencilerinin karar stratejilerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yavuzer, H. (2005). Çocuk Psikolojisi . 28. Basım. Remzi Kitapevi. 68-268.
- Yayla , A. Bacanlı, F. (2011). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişimleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. İlköğretim Online, 10 (3).1148-1159.
- Yiğit, A. (2005). Lise öğrencilerinin karar verme davranışlarının bazı değişkenlere göre yordanması. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, İzmir.
- Zunker, V. G. (1998). Career Counseling: Applied Concepts of Life Planning. 5th Ed. California.